

ממשחקי 'רופא – חולה' למשחקים אסורים.

ביטויי מיניות נורמטיביים
ולא נורמטיביים בגיל הילדות.

מרצה: ד"ר לירון און,

פסיכולוג חינוכי,

www.lirononn.co.il

מטרות ההרצאה

- הקניית ידע בנושא תהליך ההתפתחות המינית של ילדים, תוך דגש על גילאי גן וכיתות היסוד.
- הקניית ידע בנושא התנהגויות מיניות בלתי נורמטיביות של ילדים בגילאים אלו.
- ואם יישאר זמן- הבהרת מדיניות משרד החינוך בנושא ההתמודדות עם פגיעות מיניות של תלמידים בתלמידים.

מהי מיניות ?

■ SEXUALITY – מיניות

■ מיניות היא כל מה שאנחנו. היא חלק ממרכיבי אישיותו של האדם. היא כוללת את הזהות המינית שלנו, את תפקידי המין שלנו, את הדרך בה אנו מתנהגים, מתקשרים עם אחרים ומרגישים.

■ לא ניתן להתייחס אל האדם השלם בלא להתייחס למיניותו.

■ אושרו של האדם היא הפונקציה של היכולת שלו לשלב זה בזה, באופן הרמוני, את כל מרכיבי אישיותו, לרבות מיניותו.

■ למיניות ממדים ביולוגיים, התנהגותיים, תרבותיים וקליניים.

מיניות – מושגי יסוד

- **מין, (GENDER)** – מונח המתייחס לאפיונים פיזיים או אנטומיים המצביעים על היות האדם זכר או נקבה.
- **זהות מינית, (G. IDENTITY)** - אפיון פסיכולוגי המתאר את מודעותו של האדם להיותו בן מין זה או אחר. ילדים משיגים זהות מינית בין גילאי שנתיים לשלוש. בגיל 3 ש' יוכלו לזהות רוב הילדים בובה התואמת למינם, ובגיל 4 ש' בובה התואמת למינם בבגרותם. אפיון זהות זה הוא קשה ביותר לשינוי בגיל מבוגר יותר.
- **תפקיד מיני, (G. ROAL)** - אפיון התנהגותי המתייחס למגוון ההתנהגויות אשר כתוצאה מגורמים ביולוגיים וסביבתיים הילד למד, כי הן אופייניות לזכרים או לנקבות בתרבות מסוימת. סגנונות משחק שונים בין המינים נמצאו כבר סוף שנת החיים השנייה.
- **העדפה מינית –** היא כיוון המשיכה והעניין הרומנטי והארוטי שבדרך כלל ניתן לראותו בתחילת גיל ההתבגרות.

מה למדנו מפרויד על מיניות הילד?

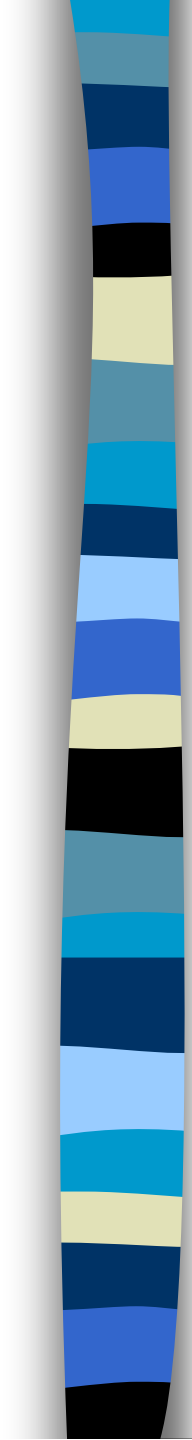
- הכל...
- הילד הוא מיני ביסודו והוא עובר במהלך ההתפתחות תהליך של חניכה לפעילות מינית.
- המיניות מורכבת ראשית כל מהנאה חושנית.
- המיניות עוסקת בשליטה על הדחפים ובאיפוק.
- המיניות כוללת תחרותיות ומתפתחת בהקשר תחרותי.
- מיניות הבוגר אמורה להיות חלק מחיי הרגש המלאים.

התנהגות מינית טבעית של ילדים:

(ע"פ ג'ונסון, 1996).

- חקירה מינית בריאה וטבעית בילדות היא תהליך איסוף ידע שבו ילדים חוקרים זה את גופו של זה ע"י התבוננות ונגיעה וכן ע"י חקר תפקידי המין.
- ילדים המעורבים במשחקי מין טבעיים הם בני אותו גיל בערך, גודל פיזי ורמה התפתחותית, והם משתתפים במשחק על בסיס רצוני והדדי.
- חקירה מינית הדדית עשויה לגרום למבוכה, אך לרוב אינה מותירה את הילד עם רגשות קשים של פחד, כעס, בושה או חרדה.

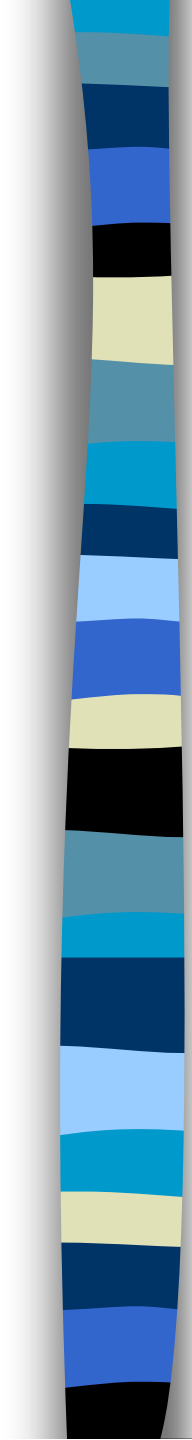
-
- כאשר ילדים מתגלים בעת משחקי מין ומתבקשים להפסיק, ההתנהגויות בדרך כלל מצטמצמות.
 - התחושות של ילדים ביחס להתנהגות מינית הן קלילות וספונטניות.
 - בד"כ ילדים חווים תחושות נעימות מנגיעה באברי המין- חלקם חווים עוררות מינית וחלקם אף אורגזמה.
 - ההתנהגויות המיניות מוגבלות בגיל הילדות בסוגן ובשכיחותן ומתרחשות בתקופות מסוימות במהלך חיי הילד. כמו כן העניין של הילד במיניות מתאזן ע"י סקרנות לגבי אספקטים אחרים בחיים.

דוגמאות להתנהגויות מיניות אופייניות לילדים צעירים:

- הצגת שאלות אודות אברי מין, יחסי מין ותינוקות.
- נגיעות או שפשופים באברי המין בעת החתלה, הליכה לישון, מתח, התרגשות או פחד.
- חיפוש אחר ההבדלים שבין גברים לנשים, ילדים וילדות.
- ניצול הזדמנויות להתבונן בערום של אנשים.
- שימוש במילים גסות בכל הנוגע לתפקוד בשירותים או בכל הקשור למין.
- משחק ברופא תוך התבוננות בגוף הזולת.
- משחק "אימא – אבא" תוך הפגנה מוחצנת של התפקיד המיני.
- החדרת חפצים לפי הטבעת או לפות העצמיים או של אחרים מתוך סקרנות, (אך לא בכפייה!).

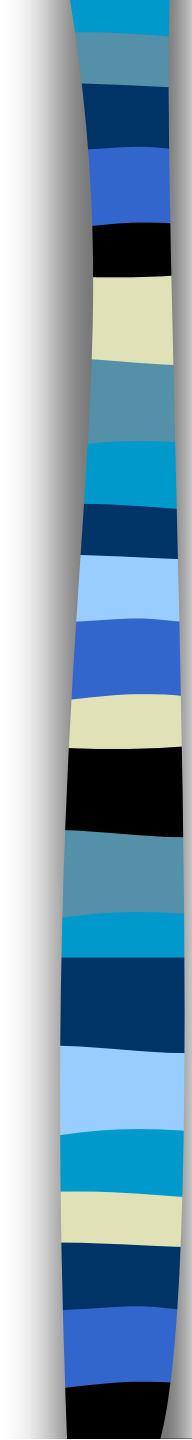
מה גורם להתפתחות התנהגות מינית לא נורמטיבית של ילדים?

- "הילד מדבר בגופו ובהתנהגותו את אשר אינו יכול לומר במילים", (בר שדה). - יש להיזהר מלהגדיר ילד שהתנהגותו המינית אינה הולמת כ"פוגע מינית" או "קורבן מיני". שהרי התנהגות מינית חריגה של ילדים יכולה לשמש אמצעי ביטוי למגוון רחב של תופעות.
- קשיי ויסות וחוסר גבולות, (להזכירכם- מיניות עוסקת בשליטה על הדחפים).
- בלבול שנגרם ע"י צפייה באמצעי התקשורת.
- שהייה עם אנשים החושפים את הילד למינית מבוגרת.

-
- בתים ללא פרטיות פיזית, מינית או רגשית, (לדוגמה: אין מנעולים על הדלתות, נכנסים לחדר השינה ולאמבטיה בלי לדפוק על הדלת, חייבים לנשק אנשים שלא אוהבים וכו').
 - שימוש בילד לצרכים מיניים של ההורה.
 - התנהגות מינית של הורים אחרי שתייה או צריכת סמים.
 - בית שבו "מין" קשור ל"אלימות".
 - התעללות פיזית, רגשית או הזנחה.
 - התעללות מינית.

מספר מאפיינים של התנהגות מינית בעייתית בילדים:

- הבדלי גיל או רמות התפתחותיות בין המעורבים בהתנהגות המינית.
- התנהגויות מיניות חסרות איזון בהשוואה לאספקטים אחרים של החיים ולתחומי עניין נוספים – עיסוק בעל גוון כפייתי במיניות.
- התנהגויות מיניות הממשיכות למרות דרישות ברורות ותקיפות להפסיקן. הללו הן בבחינת קריאה לעזרה של הילד.
- התנהגויות שמעוררות תלונות אצל ילדים אחרים או משפיעות עליהן לשלילה. במשחק הדדי הסקרנות היא מצד שני השותפים, ולכן אם מישהו מספר ומתלונן זה מעורר שאלות בנוגע לתחושת ה"משחק" באירוע.

■ התנהגויות מיניות של ילדים המכוונות למבוגרים ומביכות אותם. נגיעות בעלות גוון מיני במבוגר או התנהלות מפתה מינית.

■ התנהגויות מיניות הגורמות כאב פיזי או רגשי או חוסר נוחות לילד עצמו או לאחר.

■ שימוש במין כדי לפגוע באחר- כאשר ההתנהגות מקושרת עם כאב, כעס פיזי או מילולי (בזמן, לפני או אחרי).

■ שימוש בעיוות קוגניטיבי כדי להצדיק את ההתנהגויות המיניות, הכחשה של האחריות ביחס להתנהגות, הטלת אשמה על הקורבן, (היא לא אמרה "לא").

■ התנהגות מינית המלווה בכפייה, בכוח במניפולציה או באיומים.

סיווג של ילדים בעלי התנהגויות מיניות בעייתיות:

א. ילדים "תגובתיים":

- מעורבים בהתנהגויות של גירוי עצמי וכן בהתנהגויות מיניות עם ילדים אחרים ולעיתים עם מבוגרים.
- בד"כ פועלים בתגובה לאירועים בסביבה או לתחושות המעוררות זיכרונות טראומטיים, מכאיבים, מגרים מדיי או מבלבלים. סוג זה של התנהגות אינו תמיד בשליטתו המודעת של הילד.
- ההתנהגות המינית היא דרך העוזרת לילד להתמודד עם רגשות קשים.
- לעיתים ע"י פעילות מינית עם אחר מנסה הילד להבין משהו מיני שעבר עליו. אין מדובר בכפייה אלא בהחצנת הבלבול.
- הילד אינו מבין את זכותו או את זכות הזולת לפרטיות על גופו.

ב. ילדים המשתתפים בהתנהגויות מיניות נרחבות:

- ילדים אלו משתמשים במין כדרך להתגבר על תחושות של כאב, עצב, עצבנות ולעיתים חוסר אונים.
- הם יוצרים קשר עם ילדים מפני שאינם בוטחים במבוגרים שהתעללו בהם ואח"כ נטשו אותם.
- המין הוא עבורם דרך ליצירת קשר, לרכישת חברים ולהרגעה.
- ילדים אלו לא יכפו עצמם על אחרים, אך הם ישתמשו בפיתוי ובשכנוע, ובד"כ כלפי ילדים בודדים דומים שישתפו עמם פעולה.
- רובם המכריע חוו פגיעה מינית ו/או רגשית קשה.

ג. ילדים המתעללים מינית בילדים אחרים:

- מיניות ותוקפנות קשורות במעשים ובמחשבות של ילדים אלו.
- תולדות חייהם מראות תבנית הולכת וגדלה של בעיות התנהגות מינית.
- הילד המתעלל חווה בלבול מיני חזק. בעברו בד"כ יש פגיעה רגשית ולא מינית. במשפחה תיתכן אווירה מינית מוגברת ואלימות זוגית.
- הוא בוחר את קורבנותיו לפי חולשותיהם: פיגור בהתפתחות, בדידות חברתית, חסך רגשי.
- בהתנהגות המינית יש כפיית סודיות ע"י איום וכן קיים היבט בולט של שוחד, שקר, "תחמנות", לחץ פיזי או רגשי כלפי הקורבן.
- בהתנהגותם של ילדים אלו יש אפיון אימפולסיבי, כפייתי ותוקפני, ובד"כ הם סובלים גם מבעיות נוספות.

האם כל תוקפן הוא קורבן?

- בניגוד לאמונה הרווחת מספר הילדים הפוגעים מינית באחרים קטן בהרבה ממספר הילדים שחוו התעללות בעצמם.
- פחות ממחצית מהילדים שעברו התעללות מינית מתנהגים התנהגות מינית בעייתית.

התמודדות מערכת החינוך עם פגיעה מינית

של תלמידים בתלמידים:

(ע"פ חוזר מנכ"ל, התש"ס).

- שכיחות התופעה: מנתונים שנאספו בארה"ב נמצא, כי 50% מהפגיעות המיניות בילדים ו 20% ממעשי האונס של ילדים בוצעו ע"י קטינים. בארץ לא נאספו נתונים מדויקים.
- חובת הדיווח: "אם יש יסוד סביר לחשוב כי נעברה בקטין או בחסר ישע...במסגרת חינוכית..עברת מין.. חובה על מנהל או על איש צוות..לדווח על כך בהקדם האפשרי לפקיד סעד או למשטרה".
- פנייה לפקיד הסעד: במקרים של מעשה מגונה בעל אופי "קל", (נגיעה, צביטה, נשיקה או התערטלות חלקית, כשהתנהגויות אלו הן חד פעמיות) על מנהל ביה"ס או על מישהו מטעמו לדווח מיד לפקיד סעד לחוק נוער. מנהל ביה"ס ישלח מכתב ובו תיאור הטיפול במקרה באמצעים חינוכיים ומשמעתיים. לאור טיפול זה יוכל פקיד הסעד לשקול המלצה למשטרה שלא לפעול באירוע הנדון.

כלי עזר שייסעו בהגדרת המקרים בהם נדרש דיווח:

1. **מבחן השוויון:** בוחן את ההבדלים בגיל, בממדים הפיזיים של הגוף ובהתפתחות הקוגניטיבית והרגשית בין הפוגע לנפגע. כמו כן נבחן מספר המעורבים בפגיעה.
2. **מבחן ההסכמה:** בוחן באיזו מידה הייתה הסכמה בין הקטינים שהיו מעורבים בהתנהגות המינית... מעשים כמו בעילת קטינה מתחת לגיל 14 ומעשה סדום מתחת לגיל 18 מחייבים בכל מקרה דיווח.
3. **מבחן הכפייה:** בוחן את הלחץ הגלוי או הסמוי שהופעל על הנפגע. כפיה עלולה להתרחש במצבים של העדר שוויון או במצבים של יחסי כוח או סמכות... הצעת שוחד ממשי, חברתי או רגשי, ביטויים של איומים והפחדות פיזיות או רגשיות.

התמודדות ביה"ס עם אירוע דיווח של פגיעה מינית

■ עקרונות מנחים:

1. הפסקה מידית של הפגיעה.
2. הפרדה בין הפוגע לנפגע, (ע"י הרחקת הפוגע).
3. טיפול בנפגע.
4. טיפול בפוגע.
5. חובת דיווח.
6. הבטחת פרטיות המעורבים.
7. התערבות מערכתית במקרה הצורך.
8. הבטחת מוגנות לכלל תלמידי ביה"ס.

הקו החם של אל"י

■ קו חם להורים ולאנשי מקצוע בנושא התנהגויות מיניות של ילדים:

■ 03 – 6477898

■ alimutminit@elem.org.il

וכעת כמה מילים על הסרט –
"לתפוס את הפרידמנים".

